

РЕЦЕНЗИЯ

за

дисертационния труд на Васил Атанасов Колев

на тема

‘МЕТОДОЛОГИЯ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ И ОСОБЕНОСТИТЕ И В АРТОРГАНИЗАЦИИТЕ’

за присъждане на образователната и научна степен ‘ДОКТОР’

Представеният за защита дисертационен труд на Васил Колев е с общ обем от 201 страници и съдържа Увод (5 стр.), три глави (162 стр.), Заключение (6 стр.), списък на използвана литература (4 стр.), приложения в обем (18 стр.). Дисертацията има автореферат със справка за приносите.

Проблематиката на дисертационния труд принадлежи към област, интересът към която нараства през последните десетилетия. Осмислянето на проблемите на финансиране е една от важните посоки на развитие в съвременния артмениджмънт, а настоятелното изискване за свързване на теоретичните изследвания с възможностите за развитие на практиката, придобиване на опит и знания за разработване и управление на проекти – приоритет в работата на арторганизациите днес. В съвременните условия на пазарна икономика и европейско финансиране – знанието и уменията за управление на проекти се превръща в повече от необходимост. Още в първия параграф на **Увода** Васил Колев формулира убеждението, което води изследователския му проект *‘Арторганизациите са поставени в нова и непозната среда, под натиска да набират допълнително финансиране на художественотворческа дейност..* Оттук следват и определените задачи, основната от които е работата: *„да се проучи развитието, постиженията и състоянието на проблемите на арторганизациите, свързани с разработване и управление на проекти’*. (стр.6) Намирам и последвалите други задачи на дисертационния труд за логични и реалистични, а доказването на хипотезата за принос за теорията и практиката на при управлението на проекти.

Първата глава на дисертационния труд, озаглавена **История и теория за управление на проекти** проследява въздействието на серия обстоятелства и феномени, които характеризират историческото развитие и съвременните тенденции. Централно

място е отделено на въздействието на класиците в теорията на мениджмънта по отношение на процесите на организиране на проекти и проектната дейност, както и етапите на институционализация в управлението. Специално внимание е отделено на различни методи, практически използване и съвременни идеи за управление на проекти, различни методики и инструменти при тяхната разработка. Осъщественият исторически преглед показва, че проектната дейност в областта на изкуствата има своята предистория и традиция.

В същото време, проектната дейност, и по-специално *разработването на методики за работа по проекти* идва в помощ, във време, когато се търсят разнообразни източници за финансиране. В съвременната икономика, където парите са универсалното средство за размяна, разбиранията за финансиране на изкуството най-вече влизат в обръщение, когато се обсъждат въпроси за търсенето и намирането на средства, с помощта на които да се покриват разходите за художествено творчество, неговото разпространение и възприемане - и се поставят за разглеждане въпроси на икономическата рационалност. Намирам тази част от работата за полезна, тъй като проследява и важните въпроси на финансиране на изкуствата.

В отделен параграф е дискутирано управлението на проекти при приемането на България в Европейския съюз. Докторантът коментира съвсем накратко този факт и би добре по време на защитата да предложи допълнително коментари, доколкото ми се струва, че това е много важен социален и културен феномен, който, разбира се корени в късата история на този начин на финансиране за България. Въпреки различните видове европейското финансиране (Творческа Европа и Европейски фондове), то е особено важно, и много по-голямо, в сравнение с държавните субсидии, поради което е източник на сериозна подкрепа както за национални (напр. в областта на културното наследство у нас), така и за трансевропейски проекти. Освен това, именно благодарение например на програма 'Творческа Европа' се осъществяват много иновативни и нестандартни проекти в областта на изкуствата и културата, които иначе трудно биха намерили подкрепа.

Първото нещо, което дисертантът се е заел да направи във **Втора глава** на дисертацията - **Методология в управлението на проекти** е да разгледа дефинициите, основните характеристики и видовете проекти, както и да насочи вниманието към редица постановки и терминологията по отношение на проектната практика в контекста на бизнеса и бизнесмисленето. Авторът е проследил цикличността и

отделните етапи в проектната дейност и. Разделът за подходите и техниките за разработване и управлението на проекти е полезен, както с подчертаване на управленските проблеми, така и с очертаването на нови възможности. Да се управляват проекти означава – да се реализират и менажират аспекти, свързани с ръководство, координация на отделни мерки и дейности, управление на екип, финанси, комуникации и реклама. Прегледът на отделните етапи в проектната дейност не предлага изненади, но подчертаването на отделните фази - от идеята и формулиране на цели до оценката, мониторинга и контрола - лесно може да се превърне в полезен практически инструмент. Обобщението на наблюденията в тази глава относно характеристиките, нагласите, трудностите и възможностите на българския артмениджър при проектната работа са предствени по-нататък и в Заключениеето. Посочени са необходимите компетенции и умения за работа с проекти – вътре между членовете на арторганизацията, които изпълняват поректа и навън – поръчителя, обществеността, финансиращите институции.

Основното, на което дисертантът обръща внимание в този рзадел, е методологията на Европейската комисия – *‘Управление на проектния цикъл – насоки’*, като подчертава че тя е най-удачна, особено като се има предвид *важността и при разработване на държавните и общинските програми в България, както и прилагането и от различни фондове и фондации, предлагащи финансиране на проектен принцип, включително и на цялата територия на Европейския съюз.*

Трета глава е посветена на състоянието на и възможностите за прилагане на проектния подход в дейността на арторганизациите. Още в самото начало се подчертава важното съображение, че разработването и управлението на проекти за арторганизации може да служи от една страна - *‘като ефективен подход разходване на средства’* проектаната дейност, а от друга, като *инструмент на развитие на самата организация.* (с. 119). Тук Колев въвежда методологията на включване на материал от проведеното от него емпирично изследване и използване на казаното в предните глави за интерпретиране на резултатите. Извадката на емпиричното изследване включва тринадест арторганизации, които са както големи, така и малки, както държавни (10), така и частни (3).. Организациите са избрани от разнообразни художествени полета, включващи – опера, танцови ансамбли, театри и друг тип художествени групи и сдружения. Също така е избран и културен център - музей ‘Тракарт’, Пловдив, Международен фестивал ‘Софийски музикални седмици, София, сдружение Ансамбъл

‘Чинар’. Данните са събрани посредством анкетна карта по електронен път. Въпросите в анкетната карта са свързани с основните тези и изследователски въпроси (проектна дейност, разработване. методика, артмениджмънт) и това позволява да се направи логичен и обоснован преход от общи методологически теми към анализ на конкретни ситуации по разработване и управление на проекти в България. Списъкът на респондентите и въпросите на анкетната карта могат да бъдат проследени и в таблиците към текста.

Прегледът на избраните арторганизации, видян през рамката на профил, пробладаващи форми и начини на финансиране, различни видове изкуства и мненията на анкетиранияте представители на арторганизации и тяхната систематизация на организационни и финансови възможности и проблеми може да послужи за отправна точка на по-нататъшни разработки. Една от интересните съпоставки при успешното реализиране на проекти е корелацията между форма на собственост, съпоставяне на профила на организациите със степента на реализираните проекти през изследвания период от последните пет години.

Наблюдението относно различните организационни форми и профил предлага интересна възможност за съпоставка с някои от тенденциите в национален мащаб, както и относно характеристиките, нагласите, трудностите и възможностите на българския артмениджър. . Една от констатациите в този раздел е, че *‘60 процента от организациите изпитват сериозни затруднения при работа с проекти.* (стр.158). Като коментиранияте затруднения могат да имат най- различен характер, и се започне от управление на разходите и управление на риска, и се стигне до управление на човешките ресурси. Другото важно заключение, до което стига дисертантът е, че разработването и управлението на проекти се отнася главно до допълнителното финансиране на творческа дейност, без да се използва пълния му потенциал за ефективното развитие на организациите (стр. 161)

Съчетаването на проучването с емпиричното изследване дава възможност теоретичните идеи и разсъждения да се съпоставят с нагласите и опита на изследваните артмениджъри. Практическите предложения невинаги са класическа тема на докторските дисертации, но тяхното включване в настоящия труд вероятно е важно от гледна точка на обстоятелството, че текстът може да се превърне в полезен практически наръчник.

От методологическа гледна точка дисертационния труд е ясен и отговарящ на изискванията. Направеният преглед на неговото съдържание показва, струва ми се недвусмислено, че Васил Колев е представил добро научно изследване със следните приноси моменти:

- Обобщен анализ на проектната практика в областта на изкуствата и арторганизациите
- обобщен и богат (дори и да не е изчерпателен) анализ на промените в областта на проектното финансиране на арт организациите, ситуация , в която се развива проектната практика, така както изглежда през второто десетилетие на 21ви век;
- дефиниция на ред понятия, нови за практиката на артмениджмънта и понятия с все още недотам изчистено съдържание;
- анализ за съвременните подходи и практики на проектен принцип и свързаните с тях затруднения в арторганизациите;
- смислени и конкретни предложения за проектната дейност, като форма на развитие на организацията и като необходим инструмент за финансиране - промени, които обобщават съществуващия опит и дават нови насоки

Изпълнени са формулираните в Увода шест изследователски задачи. Избраният метод на цитиране и препратки улеснява възприемането на текста, като се посочва източника на използваните определения и констатации. Работата е оформена според изискванията .

Въз основа на представеното по-горе, смятам, че дисертационния труд на Васил Колев има необходимите качества да бъде защитен и на докторанта да бъде присъдена образователната и научна степен 'доктор'.

София, 12.5.2018

Рецензент:

доц. д-р Татяна Стоичкова

